

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหา

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ครู และผู้ประกอบการ ตามสภาพที่เป็นจริงในสังคมไทยปัจจุบัน และเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมของบุคคลตามตัวแปรอิสระคือ เพศ สถานภาพ คำสอน อาชีพหลักของครอบครัว ภูมิภาค และสภาพความเป็นเมือง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ตั้งแต่ในยุคเริ่มแรกจนมาถึงปัจจุบัน มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดมา และตลอดเวลานับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนกระทั่งตาย ในยุคเริ่มแรกมนุษย์เรียนรู้ที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเช่น อาศัยอยู่ตามถ้ำ ป่า เขา และดำรงชีวิตอยู่ด้วยอาหารในธรรมชาติ จึงกล่าวได้ว่าธรรมชาติให้ทั้งที่อยู่อาศัยและอาหารในการดำรงชีพ อีกทั้งมนุษย์ยังมีจำนวนน้อยมีการเจ็บป่วยล้มตายและการเกิดในอัตราที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจึงอยู่ในลักษณะที่สมดุล ต่อมามนุษย์มีวิวัฒนาการมากกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะพัฒนาการทางสมอง มนุษย์มีการเรียนรู้จากธรรมชาติ รู้จักคิดและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ และยังเรียนรู้ที่จะปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเองได้ ทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ดีกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยมนุษย์ใช้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับความรู้ความสามารถสร้างเป็นเครื่องจักรและอาคารสถานก่อสร้างต่าง ๆ ไว้ เพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับตนเอง นอกจากนี้มนุษย์ยังรู้จักการใช้ยารักษาโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ทำให้จำนวนประชากรมนุษย์มีอัตราการเพิ่มมากกว่าอัตราการตาย เมื่อมนุษย์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยมีมากขึ้นตามลำดับ ทำให้มีการปรับสภาพพื้นที่ตามธรรมชาติให้เป็นที่อยู่และใช้เพาะปลูกเพื่อการดำรงชีวิต เมื่อจำนวนมนุษย์ในหนึ่งมณฑลเกินกว่าทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จะอำนวยความสะดวกให้ก็จะมีการอพยพย้ายที่ไปหาแหล่งที่สมบูรณ์อื่น ๆ จะเห็นได้ว่ามนุษย์ได้ถูก

รุกรธรรมชาติโดยมิได้สร้างสรรคสิ่งใดเพื่อทดแทนธรรมชาติที่เสียไป ป่าจึงกลายเป็นหมู่บ้าน เมืองเล็ก เมืองใหญ่ และมีจำนวนประชากร เพิ่มขึ้นพร้อมกับการมีวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมขึ้น

ต่อมาในยุคปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์ ปริมาณของการทำลายธรรมชาติจึงมีมากขึ้นเพื่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันและเป็นทุนสำรองในอนาคต การทำลายความล้มดูยเหล่านี้มีผลให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ไม่ต้องการ เช่น การบุกรุกป่าไม้เพื่อสร้างบ้านทำให้ฝนชะหน้าดินลงสู่ลำธาร เป็นโคลนตะกอน ทำให้น้ำเน่าเสีย แม่น้ำลำคลองที่เคยเป็นประโยชน์รวมทั้งสัตว์น้ำต่าง ๆ ต้องสูญเสียชีวิต เครื่องยนต์ เครื่องจักรทำให้อากาศเป็นพิษ การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและการอุตสาหกรรมทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ในสมัยบรรพบุรุษของเราได้ชื่อว่าอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร ดังมีคำกล่าวไว้ว่าในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ต่อมา เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ ที่เราได้รับจากประเทศแถบตะวันตก ทำให้ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาทางด้านความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม เช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมนั้น ตามความเห็นของผู้วิจัยคิดว่า เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการคือ

1. การเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการด้านอุปโภค บริโภค และที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ปริมาณของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติจึงมีมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้การที่มีประชากรมากขึ้น ย่อมมีผลให้ปริมาณของขยะและสิ่งปฏิกูลทั้งหลายมีมากขึ้นด้วย

2. ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายมากขึ้น เช่น การใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ดินเป็นพิษ เมื่อฝนชะปุ๋ยหรือยาปราบศัตรูพืชไหลลงแม่น้ำก็ทำให้เกิดการเน่าเสีย ซึ่งเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ นอกจากนี้โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายในปัจจุบันยัง เป็นที่ เกิดของสิ่งเน่า เสียทั้งน้ำเสียและอากาศเป็นพิษ

3. การพัฒนาบ้านเมืองโดยขาดการวางแผนที่รอบคอบ รัดกุม และขาดความรับผิดชอบ ก่อให้เกิดผลเสียและสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยใช่เหตุ ดังจะเห็นได้จาก การข่มถนน การขุดท่อระบายน้ำ และวางสายโทรศัพท์ เป็นต้น

4. ความมั่งง่ายหรือขาดวินัย คนส่วนใหญ่ไม่ชอบระเบียบ กฎเกณฑ์ ถือความ
 สะดวกสบายส่วนตัวเป็นใหญ่ เช่น การขับรถหรือข้ามถนน มักจะทำตามความพอใจโดยไม่คำนึง
 ถึงกฎจราจร ทำให้การจราจรติดขัดเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย สภาพขยะที่ตกกลาดเคลื่อนทั่วไป
 ตามที่ต่าง ๆ ก็แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยเช่นนี้ของคนไทยอย่างเห็นได้ชัด

5. ระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะความแตกต่างของระดับชนชั้นในสังคม
 ความเห็นแก่ตัวในการกอบโกยผลประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่เกิดขึ้น ความรู้
 เท่าไม่ถึงการณ์ของชนชั้นต่ำที่ไม่ได้รับการศึกษา รวมทั้งการบุกรุกทำลายสภาพแวดล้อมทาง
 ธรรมชาติ เพื่อความอยู่รอดของคนบางภูมิภาคของประเทศไทย ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากร
 ธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน
 ต่าง ๆ เนื่องจากการขาดความเข้าใจในความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ว่าสิ่งแวดล้อม
 ในแต่ละแห่งก็สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระบบนิเวศน์ มีความ
 สัมมูลย์ตามธรรมชาติ การทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีก
 อย่างหนึ่ง เช่น การตัดไม้ทำลายป่ามีผลทำให้ฟ้าผ่าท่วมในฤดูฝนเพราะขาดต้นไม้ช่วยดูดซับน้ำไว้
 และก่อให้เกิดการแห้งแล้งในฤดูแล้ง เพราะป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร เป็นต้น

นอกจากนี้สังคมไทยยังยกย่องผู้มีฐานะทางการเงิน ซึ่งทำให้คนบางกลุ่มพยายาม
 กอบโกยผลประโยชน์ให้ได้มากที่สุดโดยไม่คำนึงว่า จะเกิดผลเสียต่อสังคมหรือสิ่งแวดล้อม
 เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลอง
 โดยไม่มีการทำให้หน้านั้นสะอาดก่อน การที่รถบรรทุกบรรทุกสิ่งของหนักเกินกว่าที่กำหนด
 โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดกับถนน การปลูกสร้างอาคารพาณิชย์ขึ้นแทนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ
 ที่แสดงถึงวัฒนธรรมไทย การค้ายาเสพติด หรือการตัดเคียรพระพุทธรูปไปจำหน่ายยังต่าง
 ประเทศ สิ่งเหล่านี้แสดงถึงความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทาง
 สังคมอย่างน่าสลดใจ

จะเห็นได้ว่าสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ดังที่ได้
 กล่าวมาแล้วนั้นส่วนใหญ่ล้วนมีสาเหตุร่วมกันคือ เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น และผล
 ของการกระทำนั้นก็หาความเดือดร้อนกลับมากล้นตัวมนุษย์เอง ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีการตื่นตัว
 ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยการรณรงค์ทางด้านการประชาสัมพันธ์ตามสื่อมวลชน
 ต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนให้คนไทยเราตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ความ

สังคมของธรรมชาติ รวมไปถึงการอนุรักษ์งานศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่าการรณรงค์ดังกล่าว เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกได้ วิธีการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นวิธีที่ดีและให้ผลมากที่สุดคือ การให้การศึกษากิจการศึกษาระบบและนอกระบบโรงเรียน เพราะการศึกษาสามารถให้ทั้งความรู้และปลูกฝังแนวความคิดที่ถูกต้องสามารถช่วยสร้างคนที่จะเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมออกไปแก้ไขและป้องกันปัญหาเหล่านั้นได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจริยศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝังจริยธรรมให้เยาวชนสามารถแสดงพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก และที่ควรปฏิบัติต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อมด้วย แต่การที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยในเรื่องพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมนั้น ก่อนอื่นผู้จัดหลักสูตรควรจะได้ทราบสภาพที่เป็นอยู่จริงของพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามากที่สุดคือ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เพื่อที่จะจัดหลักสูตรให้เหมาะสมต่อสภาพที่เป็นอยู่จริงของคนไทย

ความหมายของจริยธรรม

มีผู้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

บราวน์ (Brown 1965 : 411) ให้ความหมายว่า จริยธรรมคือระบบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด

โฮแกน (Hogan 1973 : 217-232) เชื่อว่าจริยธรรมเป็นระบบของกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อชี้แนะพฤติกรรมสังคมหรือพฤติกรรมระหว่างบุคคล

ก่อ สวัสดิพิบูลย์ (2522 : 18) กล่าวว่า จริยธรรมคือประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงาม เหมาะสม

สาโรช บัวศรี (กรมวิชาการ, 2523 : 142) กล่าวว่าจริยธรรมคือ แนวทางในการประพฤติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นในสังคม

และจากการสัมภาษณ์ เรื่องจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ข้อสรุปว่า จริยธรรมคือแนวทางความประพฤติและการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์

จากความหมายของจริยธรรมที่ยกมาข้างต้น สามารถสรุปความหมายของจริยธรรมได้ 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรกเห็นว่าจริยธรรมคือกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการชี้แนะและแยกแยะความถูกต้องของพฤติกรรม

กลุ่มที่สองเห็นว่าจริยธรรมคือ ความประพฤติในสิ่งที่ดีงามและพึงประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความหมายของจริยธรรมว่าเป็นหลักหรือกฎเกณฑ์ที่บุคคลใช้ในการตัดสินว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก และควรปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาได้จำแนกจริยธรรมเป็นหลายองค์ประกอบเช่น บราวน์ (Brown 1965 : 411) เห็นว่าจริยธรรมมี 3 มิติ คือ ความรู้ (Knowledge) ความรู้สึก (Feeling) และความประพฤติ (Conduct)

ฮอฟแมน (Hoffman 1979 : 958-966) ก็มีความเห็นว่าจริยธรรมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่มีอิสระจากกันและต่างก็มีพื้นฐานเชิงประสบการณ์ต่างกัน คือความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

สำหรับนักวิชาการและนักจิตวิทยาในประเทศไทยได้ระบุไว้ในหนังสือแนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย (กรมวิชาการ 2523 : 3) ว่าจริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning) ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) และส่วนประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct)

จะเห็นได้ว่าการจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมของนักจิตวิทยานั้น มีความคล้ายคลึงกัน แต่เรียกชื่อแตกต่างกันไป ซึ่งอาจสรุปได้ว่า จริยธรรมจำแนกเป็น 3 องค์ประกอบคือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) คือส่วนที่เก็บความรู้ ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร ออกจากพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร มโนทัศน์อื่นที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral

Belief) การตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgement) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) คือความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่า ตนชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่มักจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น องค์ประกอบในด้านนี้มีความหมายกว้างกว่าความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน และองค์ประกอบด้านนี้ยังสามารถเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกแทนองค์ประกอบนี้ได้แก่ ทศคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) คือพฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ซึ่งอิทธิพลส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการกระทำหรือไม่กระทำ พฤติกรรมใดจะขึ้นกับอิทธิพลขององค์ประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวมาแล้ว พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

ทฤษฎีพื้นฐาน

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ยกเว้นกิริยาสะท้อนเบื้องต้น เป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคมโดยผ่านการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงหรือการสังเกตแบบอย่างการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงนั้น ผู้เรียนจะประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตัวเอง และได้รับผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเอง การเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม โดยผู้เรียนจะเลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรง และไม่กระทำพฤติกรรมที่ได้รับการลงโทษ แต่การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงนี้มีข้อจำกัดมาก เพราะสิ่งที่เรียนรู้มีมากเกินไปเกินกว่าที่เวลาและโอกาสของผู้เรียนจะอำนวย และผลของการกระทำบางอย่างก็เป็น

อันตราย ดังนั้นมนุษย์จึง เรียนรู้จากการสังเกตแบบอย่าง เป็นส่วนใหญ่ การเรียนรู้แบบนี้จึง เป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลที่ตามมาของผู้อื่น การได้ยินได้ฟังคำบอกเล่า การได้อ่านข่าว สารบันเทิงของผู้อื่น ฯลฯ การเรียนรู้จากการสังเกตแบบอย่างมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องคือ

1. กระบวนการใส่ใจ (Attentional Processes) การเรียนรู้จากการสังเกต ตัวแบบอาจจะไม่เกิดขึ้นถ้าผู้สังเกตไม่ใส่ใจรับรู้พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง ความใส่ใจในตัวแบบ นี้อาจเนื่องมาจากลักษณะของตัวแบบใกล้เคียงกับผู้สังเกต หรือผู้สังเกตมีความนิยมชมชอบในตัว แบบหรือพอใจพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง โดยพฤติกรรมนั้นอาจมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ เดิมของผู้สังเกตซึ่งทำให้เกิดความใส่ใจได้ ผู้สังเกตจะใส่ใจตัวแบบบางคนและพฤติกรรม บางอย่างเท่านั้น นอกจากนี้ความยากง่ายของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงและความสามารถในการ เรียนรู้ของผู้สังเกต ก็มีผลต่อการเรียนรู้ด้วย

2. กระบวนการจดจำ (Retentional Processes) เป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่ผู้เรียนจะเก็บสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้ การจดจำนี้จำในรูปมโนภาพ (Imaginal) หรือภาษา (Verbal) ซึ่งจดจำได้ง่ายและนานกว่า และผู้เรียนสามารถนำออกมาใช้เป็น แนวทางการกระทำของเขาได้ในเวลาต่อมา ความจำนี้จะถาวรมากขึ้นถ้าประสบการณ์ใหม่ มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

3. กระบวนการกระทำทางกาย (Motor Reproduction Processes) เมื่อ ผู้เรียนเก็บข้อมูลที่เป็นสัญลักษณ์ในความจำแล้ว ก็จะตัดแปลงสัญลักษณ์ให้เป็นพฤติกรรมที่ เหมาะสม ซึ่งพฤติกรรมที่กระทำในครั้งแรก ๆ อาจยังไม่ถูกต้องก็เที่ยว เพียงแต่แสดงได้ใกล้เคียงกับพฤติกรรมของตัวแบบเท่านั้น แล้วก็ค่อย ๆ ปรับแก้ไขพฤติกรรมของตนเองจนกว่า จะได้รับผลที่พึงพอใจ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) ผู้เรียนจะไม่แสดง พฤติกรรมเลียนแบบไปทุก ๆ ครั้ง แม้ว่าเขาจะได้เรียนรู้แล้วก็ตาม ผู้เรียนจะเลียนแบบ เฉพาะพฤติกรรมที่เขาสนใจหรือเห็นคุณค่ามากกว่าพฤติกรรมของตัวแบบที่ไม่ได้รับการเสริม แรงหรือถูกลงโทษ (Bandura 1977 : 22-29)

แบนดูรา (Bandura 1969 : 120) นักจิตวิทยาคนสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ ทางสังคม ได้สรุปอิทธิพลของตัวแบบซึ่งมีผลให้ผู้เรียนหรือผู้สังเกตเกิดการตอบสนองคือ

1. ทำให้ผู้เรียนหรือผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เขายังไม่เคยแสดงมาก่อน

2. กระตุ้นหรือระงับพฤติกรรมของผู้เรียนหรือผู้สังเกตที่มีอยู่ก่อนให้เริ่มขึ้นหรือลดลงได้ ขึ้นอยู่กับผลที่ตามมาของพฤติกรรมที่ตัวแบบได้รับหลังกระทำพฤติกรรมนั้น

3. ช่วยให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เขามีแนวโน้มจะแสดงออกแต่ยังมิได้แสดงออกให้ง่ายขึ้น

จากแนวคิดของทฤษฎีการเรีนรู้งทางสังคมดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การปลูกฝังจริยธรรมให้แก่บุคคลจะต้องกระทำผ่านกระบวนการ เรีนรู้งทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการแสดงแบบอย่างให้เห็นด้วยการสร้างเงื่อนไขให้บุคคลได้ประสบด้วยตนเอง หรือโดยการบอกกล่าวอบรมให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่าพฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกรรมที่น่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนามากน้อยเพียงใด และที่สำคัญคือการจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ ว่าเป็นจะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ตรงและอ้อม นั่นคือผู้สอนจะต้องทำตัวให้ ตัวแบบที่ดีให้ผู้เรียนได้เห็น ต้องจัดสภาพการณ์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสิ่งที่ต้องการทำให้เรีน และต้องจัดเงื่อนไขการให้รางวัลหรือการลงโทษแก่ผู้เรีน เมื่อมีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมตามที่ต้องการ

พฤติกรรมจริยธรรม (Moral Behavior)

พฤติกรรมจริยธรรม หมายถึงพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก และควรปฏิบัติหรือไม่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมจริยธรรม อาจเป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมจริยธรรมที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประเภท เช่นการทะนุบำรุงและรักษาสภาพแวดล้อม ความเมตตาต่อสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมในสถานการณ์ที่เข้ายวนใจหรือในสภาพช่วยผู้ให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตน เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การโกงสิ่งของเงินทอง การลักขโมยของ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผู้มีจริยธรรมสูงจะงดเว้นการกระทำเหล่านี้ พฤติกรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น บ่อผลงผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียง เพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น

การศึกษาริวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรม มีผู้ศึกษาริวิจัยอย่างกว้างขวางและเป็นเวลานานมาแล้วเช่น

ฮาร์ทชอร์นและเมย์ (Hartshorne & May อ้างใน Brown 1965 : 407-414) ทำการวิจัยโครงการใหญ่มากในระยะแรกของการศึกษาลักษณะ ซึ่งรู้จักกันในชื่อ The Character Education Inquiry ผู้วิจัยศึกษาเด็กถึง 11,000 คน โดยประมาณเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ การโกหก การโกงและการขโมยในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ที่บ้าน ในการแข่งกีฬาและในการเล่นเกมส์ ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรม ละเมิดจริยธรรมในสถานการณ์หนึ่งกับในอีกสถานการณ์หนึ่ง มีค่าสหสัมพันธ์โดยเฉลี่ยเพียงประมาณ .34 แม้ว่าในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันมาก เด็กก็มีพฤติกรรมที่ไม่คล่องจองกันเช่น เด็กที่โกงในการทดสอบเลขคณิต มีแนวโน้มที่โกงหรือไม่โกงพอ ๆ กัน ในการทดสอบการสะกด ผู้วิจัยสรุปว่าพฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่ขึ้นกับสถานการณ์เฉพาะมาก

โอ คอนเนอร์ และ ไรท์สแมน (O'Connor and Wrightsman : 1972) อ้างถึงการศึกษาของ Burton (1963) ซึ่งนำข้อมูลของฮาร์ทชอร์นและเมย์ มาวิเคราะห์ใหม่ และพบว่ามีความคล่องจองเล็กน้อยในพฤติกรรมของเด็กจากสถานการณ์หนึ่งไปอีกสถานการณ์หนึ่ง

เซียร์ส ราอู และ อัลเพิร์ต (Sears, Rau and Alpert : 1976) ทำการศึกษาโดยละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของพฤติกรรมจริยธรรม และพบว่าพฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่จำเพาะต่อสถานการณ์ ผู้วิจัยพบว่าความอดทนต่อสิ่งยั่ว (Resistance to temptation) ในสถานการณ์หนึ่งมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความอดทนในอีกสถานการณ์หนึ่ง นอกจากนี้ความอดทนต่อสิ่งยั่วไม่ได้สัมพันธ์มากกับมโนธรรม (Conscience) ที่วัดจากพ่อแม่หรือที่วัดจากการสำนึกผิดหรือการสำราญการทำผิดในสถานการณ์ทดลอง

สำหรับงานวิจัยในประเทศ ส่วนใหญ่มักจะทำการวิจัยในเรื่องของพัฒนาการทางจริยธรรม จึงมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ไม่มากนัก งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมที่ยกมาเล่นอในที่นี้คืองานวิจัยของ ลูเชอร์ มาเหมิม (2519) ทำการวิจัยเรื่องอิทธิพลของการเป็นแบบอย่างต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเยาวชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความสำคัญของตัวแบบที่มีต่อพัฒนาการทางจริยธรรม โดยทดลองกับนักเรียนชาย อายุ 12-17 ปี ชั้น ม.ศ. 1 และ 2 จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบล่อวัดจริยธรรมแบบเลือกตอบสร้างอิงแบบปัญหาจริยธรรมของโคลเบิร์ต ผลปรากฏว่าพฤติกรรมของตัวแบบมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้รับการทดลอง แต่ความแตกต่างในลักษณะ

และการแสดงออกทางอารมณ์ของตัวแบบไม่ทำให้บุคคลมีการเลียนแบบแตกต่างกัน นอกจากนี้ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2522) ได้วิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมของเยาวชน อายุระหว่าง 11-25 ปี ผลการวิจัยพบว่าระดับจริยธรรมของเยาวชนไทยส่วนมากจะอยู่ในขั้นที่ 4 และพัฒนาการทางจริยธรรมมิได้เปลี่ยนแปลงตามเพศ อายุ ฐานะทางครอบครัว และระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึง สรรพสิ่งทั้งปวงบนพื้นโลก ยกเว้นมนุษย์ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น

1. สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตคือ พืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ

2. สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิตคือ ส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นพื้นโลก ซึ่งได้แก่ ดิน หิน แม่น้ำลำธาร แร่ธาตุ รวมทั้งสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนเช่น พลังงานและสิ่งเหนือธรรมชาติพวกภูติผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เป็นต้น

สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลาไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง มนุษย์แต่ละเชื้อชาติและถิ่นที่อยู่ก็จะมีแนวคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไปซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อมควรเป็นไปในลักษณะนายกับบ่าว และกลุ่มที่ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติควรเป็นไปในลักษณะมิตรกับมิตร (วิทย์ วิศทเวทย์ 2525 : 1-2)

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม มีบทความและงานวิจัยที่สนับสนุนมากมายในต่างประเทศ แต่งานวิจัยในประเทศค่อนข้างมีอยู่น้อย ส่วนใหญ่มักศึกษาในสังคมมนุษย์มากกว่า บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเช่น

ในด้านการศึกษาอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากร บทนำในปาจารย์สาร (25, 2520:3-5) ได้เสนอความคิดเห็นว่า หักคั่นคิดประการหนึ่งที่กำลังครอบคลุมความนึกคิดของมวลมนุษยชาติก็คือ ความคิดแบ่งแยกระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยความสำนึกทงของมนุษย์ว่าตนสามารถเอาชนะธรรมชาติได้ ซึ่งแท้ที่จริงยิ่งมนุษย์เอาชนะธรรมชาติมากเพียงใดก็จะมีคนพบว่า เป็นผู้แพ้

มากเพียงนั้น ด้วยว่ามนุษย์ก็คือส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เมื่อธรรมชาติพิณาค่อยยับลงมวล มนุษย์ก็จะได้รับกระเทือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อธรรมชาติรอบๆ ตัวอย่างไร ก็จะสะท้อนถึงการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์เองด้วย ในการประชุมวิสัย ณ กรุงโรม นักวิชาการในแขนงต่าง ๆ จากประเทศทั่วโลกต่างลงความเห็นว่า หากแนวโน้ม การเจริญเติบโตของประชากร การอุตสาหกรรม การผลิตอาหาร การใช้ทรัพยากร และ สภาพแวดล้อมเป็นพิษ ยังคงเป็นไปตามอัตราที่เป็นอยู่ขณะนี้ ภายในระยะเวลาเพียงหนึ่ง ศตวรรษโลกจะไม่มีอะไร เหลือให้มนุษย์ได้พัฒนาต่อไป ถึงเวลานั้นทรัพยากรที่ไม่อาจมีขึ้นใหม่ ได้จะถูกนำมาใช้จนหมดสิ้น

วิธีการโยนปัญหาอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ได้เปรียบในการนี้คือ การสร้างความมั่ง งามในเรื่องปัญหาประชากรขึ้นมา ซึ่งแท้ก็จริงการเพิ่มประชากรขึ้นเรื่อย ๆ เป็นเพียงปัจจัย หนึ่งของปัญหาเท่านั้น เพราะถ้าเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปกับ ประเทศในอาฟริกา จะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการบริโภคการกระจายทรัพยากรธรรม- ชาติอย่างเอารอดเอาเปรียบกันอย่างมาก ครั้นจะมอบความเชื่อและชะตากรรมของมนุษย์ให้ กับความก้าวหน้าของวิทยาการก็คงจะเป็นความหลงอีกประการหนึ่ง เราอาจจะอ้างตัวอย่าง ของพัฒนาการในการค้นพบและนำทรัพยากร เชื้อเพลิงมา เป็นตัวอย่างนับแต่ถ่านหิน ซึ่งเมื่อ ชาติแคว้นลงมนุษย์ก็รู้สึกนำน้ำมันมาใช้เป็นเชื้อเพลิงหลัก แม้ว่านี่จะชาติแคว้นน้ำมัน มนุษย์ ก็ยังมีความหวังที่จะใช้พลังงานปรมาณูแทนได้ ซึ่งบางทีเราอาจประสบความสำเร็จในการนำ เอาพลังงานปรมาณูมาใช้ แล้วเมื่อพลังงานปรมาณูหมดละ เราจะโยนความรับผิดชอบของ ปัญหาไปให้อะไรอีก มนุษย์จะไม่มีส่วนแก้ปัญหาดัง ๆ ของตนได้อย่างจริงจัง ตราบที่มนุษย์ ยังโยนความรับผิดชอบไปให้ธรรมชาติ มนุษย์จะต้องรับผิดชอบโดยตนเอง และแก้ความผิดพลาด ของตนเองด้วย ทั้งหมดนี้คือส่วนหนึ่งของผืนร้ายในระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ยังไม่รวมถึงปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษที่กำลังกัดกร่อนทั้งมนุษย์ผู้ก่อปัญหาและธรรมชาติผู้ตก เป็นเหยื่อของความผยองของมนุษย์ ต่อปัญหาเหล่านี้หนทางที่จะแก้ไขได้นั้นมนุษย์จะต้องประ- ญกต์เอาศีลธรรมและจริยธรรมเข้ามาใช้กับการบริโภค ทรัพยากรของมนุษย์อย่างทั่วถึง เป็นระบบและโดยเร่งด่วน การเชื่อมั่นในหลักคำสอนที่ทำให้มองสรรพสิ่งอย่างมีความรัก มี เมตตา ย่อมทำให้ธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์และตัวตนที่แนบแน่นกับมนุษย์

มีผู้ค้นคว้าวิจัยในเรื่องสิ่งแวดล้อมทั่วไป การจัดการศึกษาและกิจกรรมการสอน สิ่งแวดล้อม สถานภาพของสัตว์ รวมทั้งความเชื่อในสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติคือ

จอห์นลัดตัน (Johnston) 1974 : 4911 A - 4912 A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติและความเห็นของครู ผลการวิจัยพบว่าครูที่สอนวิทยาศาสตร์และครูที่สอนวิชาอื่น ๆ มีความเห็นเหมือนกันว่า ครูควรรับผิดชอบสำคัญในการควบคุมความลึกลับเป็นพิษของสิ่งแวดล้อมได้ และหลักสูตรควรมีเรื่อง น้ำ อากาศ และการอนุรักษ์ธรรมชาติ

วินลัดตัน (Winston 1974 : 3412A - 3413A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้หรือตระหนักในปัญหา (Awareness) กับการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมว่า มีความสัมพันธ์กันเพียงใด โดยทำการวิจัยกับนักเรียนมัธยมในฮิคาโก ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนยอมรับและมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม แต่การยอมรับและการมีความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในเรื่องการนำสัตว์มาทดลอง เลตเนอร์ (Laytner 1981:21) ได้เสนอข่าวจากประเทศแคนาดาว่า โรงพยาบาลเด็กป่วย (Hospital for Sick Children) บนชั้นที่เก้ามีการนำสัตว์มาทดลอง เช่น สุนัขที่ตัดหลอดเสียงออก หนูและหนูที่ถูกไฟลวกทั้งตัว ลูกแกะที่ยังไม่เกิด เพื่อศึกษาพัฒนาการและ แมงที่ถูกตัดหนอกเอาหลอดใส่แล้วเย็บปิด เรื่องนี้ถูกนำออกมาเปิดเผยโดยสมาชิกของแนวปลดปล่อยสัตว์สากล (International Animal Liberation Front) ซึ่งปลอมตัวเข้าไปร่วมในการทดลองและขโมยสัตว์เหล่านี้ออกมา โดยเขาอ้างว่า การทดลองที่ทำอยู่ในโรงพยาบาลนั้นไม่จำเป็น เพราะซ้ำกับที่อื่นที่เคยทำไปแล้ว ส่วนหมอและพนักงานค้นคว้าก็โต้แย้งว่า เรื่องการเอาสัตว์มาทดลองนั้นไม่มีใครเห็นเป็นเรื่องสนุก แต่พวกเขาไม่มีทางเลือกเพราะไม่อาจทดลองกับเด็กทารกได้ ซึ่งความขัดแย้งนี้ก็ยังไม่หาข้อยุติไม่ได้ เพราะบางครั้งการกระทำของมนุษย์ก็สามารถก่อให้เกิดผลดี บางครั้งก็ก่อให้เกิดผลเสียแล้วแต่ว่าจะมองในด้านใด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนงานอย่างรัดกุม และผลที่ได้จะต้องเป็นประโยชน์มากกว่าโทษ

ส่วนความเชื่อของมนุษย์ในเรื่องอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาตินั้น ไนดา (Nida) อังอิง เปรมปรีดี สฤณสิงห์ 2505 : 7) ได้ให้คำอธิบายไปในทางจิตวิทยาว่า ความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติก็ดี ความเชื่อในคำสาปก็ดี เป็นเรื่องที่มีมนุษย์มีความยึดถือในสิ่ง

ใดสิ่งหนึ่ง หรือวัตถุใดวัตถุหนึ่ง เพื่อให้เป็นกำลังใจที่จะคลายความตึงเครียดที่ตนมีอยู่ นอกจากนี้ยังได้เขียนเล่าถึงการนับถือคำสอนพุทธของคนในประเทศไทยว่า คนไทยมีความยึดมั่นในคำสอน ขณะใดที่คนไทยรู้สึกว่าจะไม่ปลอดภัยและมั่นคงในการดำรงชีวิตอยู่ วิธีแก้หนทางสุดท้ายก็จะหันเข้าพึ่งทางคำสอนและสิ่งที่มีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ ในดาได้เขียนเกี่ยวกับคำสพระภูมิตว่าตามความรู้สึกของในดา เห็นว่าคนไทยนับถือคำสพระภูมิตมาก เกือบทุกบ้านจะสดตั้งคำสพระภูมิตไว้ในบ้าน

อานนท์ อภากิริม (2517) ได้เล่าว่า ชาวชนบทของไทยมีชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมตามสภาพธรรมชาติ อันได้แก่ภูเขา ป่าไม้ สัตว์ และหนองบึง สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึกนึกคิดและชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งแวดล้อมตามสภาพธรรมชาติที่มีลักษณะผิดแผกไปจากสภาพธรรมชาติดั้งเดิม ๆ ไปเช่น ต้นไม้ที่มีขนาดสูง ชาวบ้านในละแวกนั้นมีความเชื่อจากคำบอกเล่าสืบต่อกันไปในทำนองว่า ต้นไม้ใหญ่เป็นสิ่งที่ลึกลับของเจ้าป่าหรือผีป่า ชาวบ้านมีความเกรงกลัวในอิทธิพลหรืออิทธิฤทธิ์ของเจ้าป่า ผีป่า นิยมกราบไหว้บูชา เพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องคุ้มครองให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขแก่ตนเอง รวมทั้งมีการขอหวยเบอร์ด้วย การกระทำดังกล่าวมีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็คือทำให้บริเวณนั้นร่มรื่นและเป็นการส่งเสริมสุขภาพกายและจิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่าก็ไม่ถูกรบกวนมาก เพราะเชื่อว่าเป็นสัตว์ของเทพเจ้า ส่วนผลเสียก็คือหากชาวบ้านเกิดความเชื่อในด้านของการขอหวยเบอร์ก็จะเป็นเหตุให้มีการเสียเงินเสียทองมั่วลุ่มในการพนัน

เปรมปรีดี สฤณะสิงห์ (2505 : 37-38) ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่มีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติของเด็กในโรงเรียนประถมสาธิตวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จำนวน 26 คน ผลปรากฏว่าขณะที่เด็กอยู่ในบ้านในเวลากลางวันหรือกลางคืนก็ตาม เด็กมักแสดงความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่มีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติมากที่สุด และมีจำนวนไล่เสียกันขณะที่เด็กอยู่ในโรงเรียน เด็กเชื่อในสถานที่และขณะอยู่นอกบ้านนอกโรงเรียนเวลากลางวันเด็กเชื่อคำสอนมากที่สุด แต่ในเวลากลางคืน เด็กเชื่อสิ่งที่มีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติมากที่สุด

พฤติกรรมจริยธรรมกับตัวแปรทางสังคม

ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม ได้มีผู้สนใจศึกษาความแตกต่างของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมมีน้อย ในที่นี้จึงยกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมด้วย งานวิจัยดังกล่าวรวมทั้งบทความจากวรรณคดีที่เกี่ยวข้องได้เสนอแยกตามตัวแปรต่าง ๆ คือ เพศ สถานภาพ อาชีพ หลักของครอบครัว คำสอน สภาพความเป็นเมือง และภูมิภาค ดังนี้

เพศ

ฐานะของชายและหญิงในสังคมไทยมีความแตกต่างกันมากตั้งแต่ในสมัยโบราณ คนในสมัยก่อนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างจริงจัง การปฏิบัติต่อชายและหญิงจึงแตกต่างกัน โดยที่ชายมีโอกาสได้เล่าเรียนสูง ๆ ทำงานนอกบ้าน เที่ยวเตร่ได้ ฯลฯ ในขณะที่หญิงต้องอยู่กับบ้าน ไม่ต้องเล่าเรียนมากเพราะถ้าแต่งงานไปแล้วก็จะเลี้ยงดูเอง ดังนั้นผู้หญิงในสมัยก่อนจึงถูกอบรมเตรียมให้เป็นภรรยาที่ดีต้องเก่งในการเรือนและการครัว (สุภัตรา สุภาพ 2518 : 84-85) ต่อมาในสมัยปัจจุบันถึงแม้ผู้หญิงจะมีฐานะทางสังคมเกือบเท่าเทียมกับผู้ชาย แต่กฎเกณฑ์และค่านิยมบางอย่างในสังคมก็ทำให้ผู้หญิงมีสิทธิและฐานะด้อยกว่าชาย เนื่องจากความแตกต่างทางโครงสร้างของร่างกายและประเพณีเก่าๆ ที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบันเช่น การวางตัวและบทบาทในสังคม วิบูลย์ ธรรมวิทย์ (1968 : 1-8) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวไทย ด้วยวิธีสังเกต สัมภาษณ์ และการเข้าไปมีส่วนร่วม พบว่าเด็กหญิงได้รับการเลี้ยงดูอย่างจำกัดขอบเขต ในขณะที่เด็กชายมีอิสระทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ และจากการศึกษาของโจนส์ (Jones 1954 : 781-782) พบว่าสังคมได้มุ่งให้เด็กหญิงและเด็กชายมีแบบพฤติกรรมเหมือนกัน ดังนั้นการฝึกอบรมเด็กแต่ละเพศจึงแตกต่างกัน สังคมจะเข้มงวดกวัดขั้นความประพฤติของเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย นอกจากนี้โดยธรรมชาติแล้ว เพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันทั้งโครงสร้างทางร่างกายและจิตใจ ความสนใจตามธรรมชาติ ความต้องการทางสังคมไม่ต้องการให้ชายและหญิงมีพฤติกรรมเหมือนกัน (อุทัย หิรัญโต 2515 : 191-192) ดังนั้นผู้ที่ เป็นพ่อจึงมักจะทำหน้าที่อบรมลูกชาย และแม่จะเป็นผู้อบรมลูกสาวเพื่อถ่ายทอดแนวคิดและการปฏิบัติตามฐานะหน้าที่และความต้องการตามสังคม ถ้าเด็กชายและเด็กหญิงแสดงบทบาททางเพศของตนผิดไปจาก

กฎเกณฑ์ของสังคม เด็กคนนั้นก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู ตั้งแต่เด็กจนโตตามความแตกต่างระหว่าง เพศนี้จึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อแนวคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออกของชายและหญิง

ด้วยเหตุที่สังคมได้กำหนดให้หญิงและชาย มีฐานะและบทบาทตามเพศของตน ชายและหญิงจึงน่าจะมีพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัย จึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 1 ว่า เพศชายและหญิงจะมีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรม จริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

สถานการณ์ภาพ

ในสังคมทุกสังคมย่อมจะมีบุคคลหลายระดับตั้งแต่เด็กไปจนถึงคนแก่ ดังนั้นบุคคล แต่ละคนจึงมีสถานการณ์ที่แตกต่างกัน สถานการณ์เป็นฐานะหรือตำแหน่งของบุคคลในสังคม เป็นฐานะที่คนมีอยู่ในความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสถานการณ์ยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า บุคคลคนหนึ่งต่างกับบุคคลอื่นในกลุ่ม หรือตามระดับชั้นของสังคมอย่างไร มีความสำคัญแค่ไหน (ทองปลิว ымชื่น 2522 : 56) สถานการณ์อาจแบ่งได้เป็นสถานการณ์ที่ได้มาโดย ก้าวเนิดเช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ สัญชาติ และสถานการณ์ที่ได้มาในภายหลัง เช่น การศึกษา อาชีพ ยศ เป็นต้น (อุทัย หิรัญโต 2519 : 114-115) ดังนั้นสถานการณ์จึง เป็นที่รวมแห่ง สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ครองตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคม ด้วยเหตุนี้สิทธิและหน้าที่ซึ่งผูกพัน กับตำแหน่งและคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ครองตำแหน่ง สถานการณ์จึง เป็นเครื่องกำหนดความ แตกต่างที่สำคัญของพฤติกรรมของบุคคลในสังคม นอกจากนี้บทบาทของบุคคลในสังคมยังขึ้น กับสถานการณ์ที่ครองอยู่และคุณสมบัตินี้ส่วนตัวของคุณบุคคล บทบาทของบุคคลย่อมแตกต่างกันไปตาม ลักษณะของสถานการณ์ด้วย (ทองปลิว ымชื่น 2519 : 58) สำหรับในสถานการณ์ศึกษา สถานการณ์ของบุคคลแบ่งได้เป็น นักเรียน ครู และผู้ปกครองของนักเรียน ได้มีผู้ศึกษาความแตกต่างของบุคคลในด้านต่าง ๆ ตามสถานการณ์ดังกล่าวเช่น

คาบราล (Cabral 1971 : 1792-3A) ได้ทำการศึกษาความแตกต่างด้าน การตัดสินใจจริยธรรมระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยกับผู้ปกครอง พบว่านักศึกษาและผู้ ปกครองมีความคิดไม่สอดคล้องกันในพฤติกรรมการเล่น เสพยา เสพติด การเล่นการพนัน และ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน

วรรณสาร วรกีจ (2523 : 114-137) ก็ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับครู พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างจากครูในพฤติกรรมด้านการลุ่มหลงอบายมุข การมีระเบียบวินัยในตนเอง และการปรุงแต่งร่างกาย โดยนักเรียนมีความเห็นว่าพฤติกรรมเหล่านี้สามารถกระทำได้มากกว่าความคิดเห็นของครู

สุวรรณา อร่ามเมธาพงศ์ (2519 : 59-62) สุภวดี ชูวงศ์ (2519 : 62-65) และ ทวีป ปริษา (2519 : 49-51) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับระเบียบการกระทำต่าง ๆ ภายในโรงเรียนโดยใช้แบบสอบถามที่มีข้อความคล้ายคลึงกัน โดยผู้วิจัยทำนแรกทำการศึกษากับนักเรียน 500 คน ทำนที่สอง ศึกษากับครู 360 คน และผู้วิจัยทำนที่สาม ศึกษากับผู้ปกครอง 170 คน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่านักเรียน ครู และผู้ปกครองมีความเห็นเกี่ยวกับระเบียบต่าง ๆ ในโรงเรียนแตกต่างกันในบางลักษณะ เช่น ข้อที่ห้ามเล่นการพนัน ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามเสพสุรา ห้ามใช้เครื่องสำอาง และห้ามใส่เครื่องประดับ

จะเห็นได้ว่านักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานภาพของตน ดังนั้นพฤติกรรมของนักเรียน ครู และผู้ปกครองที่แสดงออกในแต่ละสถานการณจึงน่าจะแตกต่างกันด้วย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดลอมแตกต่างกัน

อาชีพหลักของครอบครัว

อาชีพแต่ละอาชีพมักจะทำให้บุคคลมีแบบการดำรงชีวิตต่างกัน อาชีพก่อให้เกิดประเภทของเพื่อนฝูงที่เราจะคบ และเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิต นอกจากนี้ในสังคมไทยยังถืออาชีพเป็นเครื่องกำหนดชั้นของสังคมอีกด้วย (สุพิตรา สุภาพ 2518 : 132) เจอซิลด์ (Jersild 1947 : 575) เชื่อว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันมักมีบุคลิกภาพต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะหน้าที่การงานและความรับผิดชอบที่บุคคลมีส่วนร่วม และเมื่อบุคคลมีความเชื่อ แนวคิด ทัศนคติ ค่านิยมและบุคลิกภาพเช่นไร ก็จะถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ดังนั้นเด็กที่เติบโตในครอบครัวที่มีอาชีพต่าง ๆ กัน จึงได้รับการถ่ายทอดแบบอย่างในการดำรงชีวิตแตกต่างกัน อาชีพหลักของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก และควร-ไม่ควร แตกต่างกันด้วย (Hurlock 1964 : 54)

ละออ พงษ์พานิช (2512 : 62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกลักษณะ 15 ด้านของบุคคลต่างอาชีพคือ ครู แพทย์ และวิศวกร โดยใช้แบบทดสอบที่ดัดแปลงจาก The Edwards Personal Preference Schedule พบว่า

1. ครูหญิงมีความต้องการยกย่องผู้อื่น และความต้องการขอความช่วยเหลือมากกว่าครูชาย แต่น้อยกว่าในด้านความต้องการความเป็นระเบียบและต้องการคบเพื่อนต่างเพศ
2. แพทย์หญิงมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความต้องการขอความช่วยเหลือ และความต้องการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเพศชาย แต่น้อยกว่าในด้านความต้องการมีอำนาจเหนือคนอื่น และความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ
3. ครูชายมีความต้องการความเป็นระเบียบ ความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากกว่าแพทย์ชาย แต่น้อยกว่าในด้านความต้องการมีอำนาจเหนือคนอื่น และต้องการก้าวร้าว
4. แพทย์หญิงมีความต้องการก้าวร้าวมากกว่าครูหญิง
5. ความต้องการยกย่องคนอื่น ผู้ก่อกวนคนอื่น และการเข้าใจตนเองและผู้อื่นสูงสุดในกลุ่มครู รองลงมาคือแพทย์และวิศวกรน้อยที่สุด ความต้องการเป็นระเบียบสูงสุดในกลุ่มครู รองลงมาคือวิศวกร และแพทย์น้อยที่สุด ความต้องการพึ่งตนเองและความต้องการคบเพื่อนต่างเพศสูงสุดในกลุ่มวิศวกร รองลงมาคือแพทย์และครูน้อยที่สุด ความต้องการก้าวร้าวในกลุ่มแพทย์สูงที่สุด รองลงมาคือวิศวกร และครูน้อยที่สุด

วิวัฒน์ ธีรวิทย์ (2523 : 43) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีวินัยในตนเองกับกลุ่มตัวอย่างที่กำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 856 คน พบว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับวินัยในตนเองของเด็ก ส่วนเด็กที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันจะมีวินัยในตนเองต่างกัน

กรุณา กิจชยัน (2517 : 83) ได้ศึกษาอิทธิพลของอาชีพของผู้ปกครองที่มีต่อความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 300 คน พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ กลีกรรรม รับจ้างและอื่น ๆ มีวินัยแห่งตนต่างกัน โดยนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างและอื่น ๆ อาชีพค้าขาย และอาชีพรับราชการมีวินัยแห่งตนสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพกสิกรรม ส่วนนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างและอื่น ๆ อาชีพ

คำขाय และอาชีพรับราชการ มีวินัยแห่งตนไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกับ อุชิฟ อ่อนโคกลุง (2516 : 88) ได้ทำการศึกษาพบว่า เด็กที่ผู้ปกครองรับราชการและคำขायมีความเชื่อมั่นในตนเองมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองทำไร่ ทำนา ทำสวน และรับจ้าง

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าอาชีพหลักของครอบครัวน่าจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานในการวิจัยว่า ผู้ที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการ ใช้แรงงาน ธุรกิจการค้า และลูกจ้างเอกชน มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

คำสันนา

คำสันนาทุกคำสันนาย่อมจะตั้งอยู่บนความจริงเสมอ ความจริงที่แต่ละคำสันนาถือกันนั้นอาจแตกต่างกันได้ แต่ผู้ประกาศลัทธิจะต้องถือว่าความจริงที่ตนประกาศนั้นเป็นความจริงอันเที่ยงแท้ แล้วสอนคำสันนาออกจากความจริงนั้นไปในทางอื่น ๆ คือ ทางศีลธรรมและความคิดหรือการปฏิบัติ (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช 2516 : 2-3) และความแตกต่างของความเชื่อทางคำสันนาและหลักปฏิบัติของแต่ละคำสันนาย่อมจะส่งผลให้บุคคลที่นับถือคำสันนาแตกต่างกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อแตกต่างกันด้วย (Dittes 1969:634) ในสังคมไทยถือว่าคำสันนาพุทธเป็นคำสันนาประจำชาติของไทยมาช้านานแล้ว แต่ยังมีคนไทยอีกจำนวนไม่น้อยที่นับถือคำสันนาอื่นเช่น คำสันนาคริสต์ คำสันนาอิสลาม เป็นต้น

คำสันนาพุทธมุ่งให้คนประกอบกรรมดีละเว้นกรรมชั่ว แต่เนื่องจากการขาดความสนใจและมีความเห็นห่างจากคำสันนา ชาวพุทธจำนวนไม่น้อยจึงเข้าใจหลักธรรมทางพุทธ-คำสันนาอย่างผิด ๆ ชาวพุทธเชื่อในเรื่องอำนาจแห่งกรรมดีกรรมชั่วที่ได้รับในชาติปางก่อน แต่เป็นความเชื่อในเรื่องของผลกรรมมากกว่าอันเป็นความเชื่อที่คลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนในพุทธคำสันนา ซึ่งให้ความหมายของคำว่า กรรม ว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนาเป็นตัวนำไม่ได้หมายถึงผลอย่างที่เขาใจกัน (เสฐียรพงษ์ วรรณปก 2521 : 8) จากความเชื่อเรื่องกรรมและชาติหน้าทำให้คนที่นับถือคำสันนาพุทธชอบผิดวันประกันพรุ่งในการประกอบความดี เพราะถือว่ามีโอกาสแก้ตัวอีกหลายชาติ มีผลให้เกิดความเฉื่อยช้า ขาดความกระตือรือร้น ไม่ค่อยชอบแก้ปัญหาให้ตนเอง เพราะคิดว่าวันหนึ่งมันต้องคลายเอง และยังมีความเชื่อว่าใครทำกรรมดีไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้นตอบแทน เมื่อบริจาคเคราะห์ร้ายก็อาศัยความเชื่อนี้มาดับทุกข์ (นิรมล เตชะปณิจ 2522 : 41-42)

คำสอนาคริสต์ นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธา หลักธรรมในคำสอนาคริสต์จึงมุ่งสอนให้มนุษย์ละความเห็นแก่ตัวให้มนุษย์รักพระเจ้าอย่างสิ้นสุดจิตใจและให้รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง ความรักที่แท้จริงคือความเสียสละ การให้ตนเองแก่ผู้อื่น พยายามที่จะออกจากตัวเองและรู้จักให้เสียพยายามแต่จะรับ (เลวี พงศ์พิศ และคณะ 2524 : 237-238)

ชาวคริสต์ถือว่าตนมีระยะเวลาอันสั้นในการที่จะทำความดีเพื่อให้ได้รับรางวัลในอนาคต ชาวคริสต์จึงมุ่งที่จะทำความดีในปัจจุบันเพื่อหวังผลรางวัลในอนาคต (นิรมล เตชะปถิต 2522 : 42-43)

ส่วนคำสอนอิสลาม มีจริยธรรมหรือกฎเกณฑ์ความประพฤติที่เป็นเรื่องของกฎหมายอิสลาม ซึ่งมีอิทธิพลในการควบคุมให้ปฏิบัติตามแบบแผนจริยธรรมโดยมีบทลงโทษด้วย คำสอนอิสลามจะกำหนดแนวทาง วิธีการดำรงและดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมไว้ในคัมภีร์ค่านาอย่างครบถ้วน มีบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากคำสอนอื่น และชาวมุสลิมจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ชาวมุสลิมนิยมอยู่กันเป็นหมู่ ตั้งบ้านเรือนใกล้กันเกิดเป็นสังคมปิด ยึด ชาวมุสลิมถือว่าคำสั่งสอนของพระเจ้า เป็นสิ่งสูงสุด ดังนั้นถ้าใครไม่ปฏิบัติตามหรือขัดกับหลักคำสอนาก็จะถูกคัดค้านจากผู้อื่น (วิกรม กมลสุโกศล 2518 : 48)

อัจฉรา บุญชู (2519 : 40) ได้ทำการศึกษาและพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อของคำสอนอิสลามและคำสอนพุทธ เป็นไปในทิศทางต่างกัน เนื่องจากหลักคำสอนพุทธค้านกับคำสอนอิสลามในแง่ที่คำสอนพุทธไม่เชื่อเรื่องพระเจ้า เป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในโลก และมีอิทธิพลเหนือทุกสิ่งในโลกและจักรวาล แต่คำสอนพุทธเน้นในหลักปฏิบัติมากกว่า และยัง เน้นในเรื่องตนเป็นที่พึ่งแห่งตนไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของอำนาจใด ๆ ส่วนคำสอนอิสลามมีความเชื่อในทางตรงข้ามคือ เชื่อว่าพระเจ้า เป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในโลกและจักรวาล ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ภายใต้อำนาจของพระเจ้าจะต้องดำเนินไปตามลิขิตของพระองค์เท่านั้น

ส่วนคำสอนาคริสต์และคำสอนาพุทธ นอกจากจะมีความเข้าใจในเรื่องจุดหมายปลายทางสูงสุดของคำสอนต่างกัน ทำให้มีผลต่อพฤติกรรมต่างกันดังได้กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อธรรมชาติต่างกันด้วย โดยคำสอนาคริสต์เชื่อว่าพระเจ้าสร้างสิ่งทั้งปวงไว้เพื่อรับใช้มนุษย์ มนุษย์ไม่ต้องนับถือหรือให้เกียรติสัตว์ พืช และสิ่งไร้ชีวิต พระเจ้าได้สร้างให้มนุษย์มีสิทธิที่จะจัดการกับธรรมชาติ แต่ไม่มีหน้าที่อะไรที่ต้องปฏิบัติต่อธรรมชาติ

ส่วนคำสอนพุทธ สอนมาให้ทำลายชีวิตซึ่งหมายถึงสัตว์ เพราะเชื่อว่าคนมิได้เป็นสัตว์โลก
ที่มีฐานะพิเศษเหนือสัตว์โลกอื่น คนกับสัตว์มีฐานะเท่าเทียมกัน (วิทย์ วิศทเวทย์ 2525 :
3-15)

จะเห็นได้ว่า คนไทยที่นับถือศาสนาต่างกันย่อมจะมีวัฒนธรรม ความเชื่อ และ
การประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไปด้วย นอกจากนี้ เซียร์ (Sears 1975 :
427) พบว่าความแตกต่างของศาสนาทำให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรต่างกันด้วย ดังนั้นผู้วิจัย
จึงตั้งสมมติฐานว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม จะมีพฤติกรรม
จริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

สภาพความเป็นเมือง

ลักษณะของสังคมไทย เป็นสังคมซึ่งสามารถแบ่งแยกจากกันได้ 2 ลักษณะ อย่าง
เห็นได้ชัดคือ สังคมชนบทและสังคมเมือง คนที่อาศัยในแต่ละสังคมก็มีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตก
ต่างกันออกไป ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมแตกต่างกัน ทำให้
ทัศนคติ ความเชื่อ คุณธรรม และระเบียบแบบแผนที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติแตกต่างกัน (ณรงค์
เล็งประชา 2523 : 99) มีผู้ศึกษาความแตกต่างระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมืองหลาย
ท่าน เป็นต้นว่า ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ (2515 : 9-17) อานนท์ อภาภิรม (2521 : 96-
98) สุพัตรา สุภาพ (2518 : 16-20) ณรงค์ เล็งประชา (2523 : 94-98) ซึ่ง
สรุปได้ว่า

ชาวชนบทมีชีวิตเผชิญหน้ากับธรรมชาติ มีความผูกพันกับธรรมชาติและความไม่แน่นอน
ของธรรมชาติ ต้องต่อสู้กับภัยธรรมชาติและยอมรับสภาพของภูมิประเทศและภูมิอากาศ
ในท้องถิ่นของตน ทำให้ต้องยึดมั่นในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและเชื่อถือเรื่องโชค
กลาง ชาวชนบทมีความสัมพันธ์ห่างไกลจากสิ่งบริการต่าง ๆ มีการล่ามคมหรือติดต่อกันใน
วงจำกัด ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ยึดมั่นในคำสอน การแสดงออกทางวัฒนธรรมเป็น
ไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีการสวมหน้ากากเข้าหากันมากนัก ความแตกต่างทางสังคมและการ
แบ่งชนชั้นทางสังคมจึงมีไม่มากนัก คนในชนบทจึงมักมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน
แบบพึ่งพาอาศัยกันโดยไม่คิดตอบแทน มีความสัมพันธ์กันในครอบครัวสูง รักญาติพี่น้อง ลูก
สามารถช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ได้ ทำให้ครอบครัวของชาวชนบทมีความผูกพัน
กันมาก กฎหรือระเบียบของสังคมเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการนัก นิยมใช้จารีตประเพณีใน

การควบคุมมากกว่าใช้กฎหมาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชาวชนบทมีพื้นฐานทางด้านการศึกษา
ความสนใจทางการเมืองและการปกครองน้อย

ส่วนสังคมเมือง มีความแตกต่างจากสังคมชนบทมาก เนื่องจากชาวเมืองมีความ
ใกล้ชิดกับธรรมชาติและผูกพันกับธรรมชาติน้อย เพราะมีสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งก่อสร้างมาก
กว่าธรรมชาติ การทำงานก็ไม่เกี่ยวข้องกัธรรมชาติ ไม่ต้องผลัดกับภัยธรรมชาติ และมี
ความสะดวกละบายในการทำงานมากกว่าชาวชนบท อาชีพส่วนใหญ่มักเป็นงานเกี่ยวกับการ
บริการ งานอุตสาหกรรม และธุรกิจต่าง ๆ ชาวเมืองแต่ละคนมักจะมีความรู้เฉพาะใน
อาชีพของตน ประชาชนอยู่กันอย่างแออัดหนาแน่น เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขาย
การพาณิชย์กรรม การศึกษา และการคมนาคม จึงเป็นศูนย์รวมของบุคคลหลายระดับ หลาย
เชื้อชาติ หลายอาชีพ ทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคม ความขัดแย้ง และความวุ่นวายทาง
สังคมมากกว่าชนบท การติดต่อกันระหว่างบุคคลมักเป็นแบบพิธีการ ความสัมพันธ์ส่วนตัวมี
น้อยแม้บ้านเรือนจะอยู่ใกล้กันก็มักจะไม่ค่อยรู้จักกันหรือไม่ชอบฟังพาดูอาศัยกัน เนื่องจากต้อง
ชวนขวายหาเลี้ยงชีพ มีการแข่งขันกันตลอดเวลา ทำให้ไม่ค่อยเห็นความสัมพันธ์ทางจิตใจ
ดังนั้นความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงมีน้อยไปด้วย เพราะไม่ค่อยมีเวลาพบปะกันมากนัก เนื่อง
จากความจำเป็นด้านหน้าที่การงาน การแข่งขันขั้นทางสังคมก็มีหลายระดับตามสภาพ
แต่ละธุรกิจ การทำมาหากินและมีความแตกต่างในระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ และการควบ
คุมทางสังคมเป็นแบบทางการ เช่น การมีตำรวจ และสถานีตำรวจหลายแห่ง และมีการนำ
คดีให้ศาลพิจารณา เป็นต้น

เนื่องจากความแตกต่างหลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สภาพความเป็นเมือง
ย่อมจะมีผลให้บุคคลมีวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม ทัศนคติ ความเชื่อและแบบแผนความเป็นอยู่ที่
แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ย่อมจะมีผลให้ผู้ที่อยู่ในเมืองและชนบท มีพฤติกรรมที่ต่างกันไป
ผู้วิจัยสงสัยสนใจที่จะศึกษาตัวแปรทางด้านสภาพความเป็นเมืองว่าผลต่อจริยธรรมของบุคคล
อย่างไร และตั้งสมมติฐานว่า ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครชั้นใน กรุงเทพมหานครชั้นนอก
อำเภอเมือง และอำเภอชนบท มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มนิยมพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่ง
แวดล้อมแตกต่างกัน

ภูมิภาค

ในประเทศไทย แบ่งได้เป็น 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยมีความแตกต่างกันในภูมิประเทศ ภูมิอากาศ อาชีพ ลักษณะเผ่าพันธุ์ ฯลฯ ความแตกต่างเหล่านี้ย่อมมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดู ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ดังที่ อานนท์ อภาภิรม (2521 : 98) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของคนไทยในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ต่างกัน คนในภาคต่าง ๆ จึงมีบุคลิกภาพไม่เหมือนกัน เพราะคนแต่ละภาคมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมแตกต่างกันไป เห็นได้จากขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนภาษาพูดของคนไทยในแต่ละภูมิภาคก็มีส่วนที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมี กรุงเทพมหานคร ซึ่งแม้จะอยู่ในภาคกลางแต่ก็มีลักษณะแตกต่างออกไป เนื่องจากมีความเจริญ ก้าวหน้ามาก เป็นศูนย์กลางการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า ชาวกรุงมีสถานภาพสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับความมั่งคั่งและการอาชีพสูงกว่าคนในจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ (Fitzsimmons 1958 : 407-408) ประเสริฐ แยมกสันพูนัง (2521 : 18-19) ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิภาคต่างๆดังนี้

ภาคเหนือ เป็นภาคที่มีชีวิตความเป็นอยู่เป็นไปอย่าง เชื่องช้าท่ามกลางธรรมชาติที่สงบและอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนชิดกัน มีการร่วมมือช่วยเหลือกันในการทำงาน และในการดำรงชีวิตทั่วไป การต่อสู้แข่งขันกันมีความจำเป็นน้อยเพราะธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ประชาชนภาคเหนือจึงมีจิตใจอบอุ่นอารี นิยมความเป็นกันเองและรักสันติ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่เสียเปรียบในเรื่องสภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ คนต้องต่อสู้ดิ้นรนมากเพื่อความอยู่รอด ความไม่เกื้อหนุนของธรรมชาติทำให้คนส่วนใหญ่ต้องตกอยู่ในสภาพที่ยากจนและมีผลที่ตามมาคือความมั่งคั่ง สันโดษ และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ทั้งนี้เป็นการปรับตัวเข้ากับสภาพความเป็นจริง บุคคลต้องลดความมุ่งหวังในชีวิตลง มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ยึดมั่นถือมั่นกับชีวิตและสิ่งแวดล้อมและจำเผลอตราตัวไปพร้อมกับความพยายามที่จะทำให้อชีวิตมีความหมาย ด้วยการแสวงหาความสนุกสนาน ร่าเริง เท่าที่จะพอหาได้มากกว่าความเป็นระเบียบจริงจังในชีวิต

ภาคกลาง เป็นภาคที่ใกล้ชิดกับศูนย์อำนาจปกครองประเทศ คนทั่วไปจึงมีความตื่นตัวในเรื่องต่าง ๆ อยู่ในระดับสูง ความจำเป็นต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตทำให้คนภาคกลางต้องสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง และต้องถือความต้องการความคิดเห็นและปัญหาต่าง ๆ ของตนเองเป็นใหญ่ แทนที่จะคอยติดตามหรือฟังผู้อื่น ในทางประวัติศาสตร์คนภาคกลางต้องต่อสู้กับการรุกรานของคนต่างชาติอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนในอิสรภาพ นอกจากนี้ตามสภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ คนในภาคกลางไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันมาก สภาพพื้นที่ของภาคกลาง เป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำอยู่ทุกแห่ง เมื่อถึงฤดูทำนาจะมีน้ำไหลท่วมทุ่งนาตามธรรมชาติ โดยชาวบ้านไม่จำเป็นต้องร่วมมือกันทำนบหรือวางระเบียบแบ่งปันน้ำกันใช้แต่อย่างใด ตรงข้ามกับภาคเหนือซึ่งสภาพพื้นที่ลาดจากที่สูงมาที่ต่ำ ชาวบ้านต้องร่วมมือกันสร้างทำนบและแบ่งปันน้ำกันใช้เพื่อให้ทั่วทุกคน และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีน้ำเฉพาะในบางแห่งเท่านั้น ชาวบ้านจำเป็นต้องสร้างบ้านเรือนรวมกัน ๗ จุดเดียวที่สามารถหาเข้าไปได้ตลอดปี เช่นริมหนอง ในภาคกลางลักษณะการตั้งหมู่บ้านต่างกันกับในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คนภาคกลางนิยมสร้างบ้านเรือนของตนเองอยู่โดดเดี่ยว เป็นเอกเทศไม่ได้อยู่ร่วมกันใกล้ชิด เหมือนหมู่บ้านในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะการตั้งหมู่บ้านเช่นนี้สนับสนุนลักษณะนิสัยนิยมความเป็นอิสรภาพและเป็นความเป็นตัวของตัวเองของคนภาคกลาง เปรียบเทียบกับคนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว คนภาคกลางชอบทำงานและใช้ชีวิตของตนเองตามลำพังไม่ชอบการทำงานเป็นกลุ่ม การร่วมมือกันมักจะมีอุปสรรคและปัญหาความขัดแย้ง นอกจากนี้คนภาคกลางยังมีลักษณะเขินคนยาก เนื่องจากต่างคนต่างถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่ ไม่อยากนำตนเองไปผูกพันกับคนอื่น และไม่ยอมยกยอตนอยู่ใต้อำนาจผู้อื่น ปัญหาการเป็นนักเลงหรือการชิงดีชิงเด่นระหว่างบุคคลจะมีมากกว่าในภาคอื่น

ภาคใต้ เป็นภาคที่คนที่มีความสามารถจะประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างง่ายดาย เนื่องจากความสมบูรณ์ของธรรมชาติเช่น เหมือนแร่ ล้วนยาง คนในภาคนี้จึงมีความรู้สึกภูมิใจในภาคของตนเองมาก เพราะได้เจริญขึ้นมาโดยใช้ทรัพยากรของตนเอง เนื่องจากเศรษฐกิจและการค้าของภาคนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วฐานะของคนก็อาจจะเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมืออย่างรวดเร็วเช่นกัน ความตื่นตัวของคนในภาคนี้จึงมากกว่าภาคอื่น มีการแข่งขันกันมากในเรื่องฐานะ

กรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดเดียวในประเทศไทยที่มีลักษณะ เป็นศูนย์กลางการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างคนในกรุงเทพมหานครจะเป็นแบบทุติยภูมิ เช่น ลักษณะนายจ้าง-ลูกจ้าง และเนื่องจากเป็นที่รวมของบุคคลหลายอาชีพหลายกลุ่ม สภาพสังคมจึงล้นหลาม เสรีภาพในการต่อสู้ แข่งขันกันในการประกอบอาชีพ บุคคลต้องเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการปรับปรุงปรับตัวตลอดเวลา การดำเนินชีวิตของคนในกรุงเทพมหานคร จึงมีการแข่งขันกันสูง เน้นค่าิยมทางด้านความสัมฤทธิ์มาก

สรุปได้ว่าในแต่ละภูมิภาค มีความแตกต่างกัน มีลักษณะเฉพาะของแต่ละภาคจึงส่งผลให้บุคคลที่อยู่ในแต่ละภาคมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ดังนั้นความคิดเห็นและการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคลย่อมจะแตกต่างกันไปด้วย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า บุคคลที่อยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสภาพที่เป็นอยู่จริงเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม ตามตัวแปรคือเพศ สถานภาพ อาชีพหลักของครอบครัว ค่าเล่าเรียน สภาพความเป็นเมือง และภูมิภาค

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2524 ครูที่ทำหน้าที่สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และผู้ปกครองของนักเรียน คัดเลือกจากโรงเรียนเดียวกันในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 แบบสำรวจสถานภาพทั่วไปซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบตามตัวแปรอิสระ

2.2 แบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อ
สิ่งแวดล้อม

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- เพศ
- สถานภาพ แบ่ง เป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, มัธยมศึกษาปีที่ 3
มัธยมศึกษาปีที่ 5 ครู และผู้ประกอบการ
- อาชีพหลักของครอบครัว แบ่ง เป็นรับราชการ ใ้แรงงาน ธุรกิจ
การค้า และลูกจ้างเอกชน
- คำสอน แบ่ง เป็น พุทธ คริสต์ และอิสลาม
- สภาพความเป็นเมือง แบ่ง เป็น กรุงเทพมหานครชั้นใน กรุงเทพ
มหานครชั้นนอก อำเภอเมือง และอำเภอชนบท
- ภูมิภาค แบ่ง เป็น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค
กลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

3.2 ตัวแปรตาม คือคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมและ
แนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมเจตนา เป็นพฤติกรรมที่ได้ผ่านกระบวนการ
ตัดสินใจของผู้กระทำแล้วว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก สำหรับตนและเป็นพฤติกรรมที่ตนควร
กระทำในสภาพการณ์หนึ่ง ๆ
2. พฤติกรรมจริยธรรม เป็นพฤติกรรมที่ได้จากคำรายงานของกลุ่มตัวอย่าง
3. พฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่ตัดสินใจได้ว่า ดี-ไม่ดี
ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร ที่คนกระทำต่อสิ่งแวดล้อม
4. มนุษย์ตัดสินใจการกระทำของคนอื่นโดยใช้อจริยธรรมของตน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

จริยธรรม หมายถึงหลักเกณฑ์ที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก และ ควร-ไม่ควรปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมจริยธรรม (Moral behavior) คือ พฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร

แนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมจริยธรรมที่บุคคลจะกระทำเมื่อมีโอกาส

สิ่งแวดล้อม (Environment) คือ สรรพสิ่งทั้งหลายบนโลกทั้งสัตว์ พืช และ สิ่งไร้ชีวิต ยกเว้นมนุษย์

พฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม คือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การอนุรักษ์และการทำลาย การละเมิด ความสัมพันธ์กับสัตว์ และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ส่งมาจากโรงเรียนในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

ครู หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในโรงเรียนที่เป็นตัวแทนในภาคต่าง ๆ เช่นเดียวกับนักเรียน

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ที่อุปการะนักเรียนในปัจจุบัน

สมมุติฐานในการวิจัย

1. เพศชายและเพศหญิง มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 5 ครู และผู้ปกครอง มีพฤติกรรมจริยธรรมและ แนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

3. ผู้ที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการ ใช้แรงงาน ลูกจ้างเอกชน และธุรกิจการค้า มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

4. ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มนิยมพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

5. ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครชั้นนอก กรุงเทพมหานครชั้นใน อำเภอเมือง และอำเภอชนบท มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มนิยมพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

6. ผู้ที่อยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มนิยมพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้การพบพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริงในสังคมไทยปัจจุบัน
2. เป็นพื้นฐานในการกำหนดรหัสสีสถานทางจริยธรรม และสำหรับการวางแผนงานในการจัดการศึกษาและกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อปรับพฤติกรรมจริยธรรมของคนไทยให้ได้ตามรหัสสีสถาน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย